

KÜLMISSZIÓ.

Evangélikus hittérítési folyóirat.

Megjelenik minden negyedévben egyszer.

Felelős szerkesztő és kiadó
Scholtz Ödön evangélikus lelkész,
 Ágfalva (Sopronmegye),
 kihez a lap szellemi és anyagi részét illető összes
 közlemények küldendők.

Előfizetési ár egész évre 1 korona.
 Egyes szám ára 30 fillér.
 Hirdetések egyezség szerint számíttatnak.

Azoknak jelentettem meg magamat, kik én felőlem nem tudakoztak, azoktól találtattam meg, kik engem nem kerestek; azt mondtam: Imhol vagyok Én, imhol vagyok Én a népnek, mely az Én nevemről nem neveztetik vala! Ézsaiás LXV. 1.

Mohamedán misszió.

Lapom utolsó számában felvettem a kérdést, nem volna-e itt az ideje egy *hazai ágost. h. evang. misszió-egylet* alapításának s nem kötelezett-e minket Isten azzal, hogy a bosznia-hercegovinai mohamedánusokat hazánkhoz politikai függésbe hozta, arra, hogy köztük *mohamedán missziót* létesítsünk?

E kérdésben több a misszióügy iránt érdeklődő kartárstól vettem nézetemmel hol megegyező, hol attól eltérő észrevételeket, melyek közül *Beyer Theophil* pinkafői segédlelkész, kedves barátom levelét, mint igen tanulságosat, engedelmével egész terjedelmében közlöm, hogy aztán saját megjegyzéseimet hozzá csatoljam.

A levél a következő: »A „*Külmisszió*“ 2—3. számában érdeklődéssel, de egyuttal némi meglepetéssel olvastam azon indítványodat, hogy önálló magyar mohamedán missziót létesítsünk. Bármennyire méltánylom az Istenországa érdekében folyó missziói munka iránti szent lelkesedést s bármennyire örülök is azon, ha látom, hogy az egyház ezen szívügyéről már nálunk is nemcsak beszélnek, hanem egyesek az ügyet tettekkel is előmozdítják, mégis meglepett, hogy ezen tervet épen a te tolladból olvas-

tam. Mert ezen terv ellentétben áll azon *lutheri józansággal*, amelyet épen mi, egyházunk hitvalláshű tagjai annyival inkább tartozunk megőrizni és követni, minél nagyobb ellentmondásra talál nálunk még mindég igazságos ügyünk.

»Igaz, hogy tervednél Harmsz vagy gróf Zinzendorfra hivatkozhatnál de — feltéve, hogy csakugyan ily nagynevű példaképet választottál volna magadnak, — mily egészen más viszonyokból fejlődött ki a hermannsburgi vagy a herrnhuti misszió, mint a minővel nálunk találkozunk. Ama két helyen az Urnak engedelmes gyülekezet volt, mely Isten igéjétől áthatva, az Ur félre nem magyarázható missziói parancsát megértette. Midkét misszió, bár ama hatalmas szellemóriások és hithősök kezdeményezésére, de magából a hívő gyülekezetből indult ki. Ha azonban józan szemmel tekintjük a mi viszonyainkat, úgy be kell vallanunk, hogy az egész országban egyetlen egy missziói gyülekezetünk sincsen. Vagy talán a misszió ügyét is püspökeinkre bizzuk, hogy néhány pásztorlevéllel vagy körirattal végezzenek vele? Azt hiszem, hogy először ezen a téren is csendes, hű munkásságot kell kifejtenuk a gyülekezetekben, ha azt akarjuk, hogy Isten áldása kísérje a misszió érdekében kifejtett csekély közreműködésünket; de épen ez ellen cselekszik az, aki — akár szándékosan, akár bona fide — tetszetős jelszót gondol ki, melylyel talán számos barátot szerezhetünk ügyünknek, csak hogy olyanokat, kiknek nincs igaz érzékek aziránt és tudatok arról, amit magokra vállaltak. Pedig abban bizonyára egyetértünk, hogy a missziót inkább imádsággal mint pénzzel kell támogatnunk. S azért azt is elkorázottnak tartom, hogy a missziói kollégium már is szavazati jogot adott egyházunknak az egyesület közgyűlésén.

»S amint ajánlatodat a mi viszonyainkra vonatkozólag elhibázottnak tartom, ép úgy a Lipcsei misszióra való tekintettel sem helyeselhetem, mivel az sokkal meggondoltabban jár el, semmint hogy indítványodat elfogadhatná. Mert minő biztosítékot nyujthat egyházunk egy önálló mohamedán misszió fentartása érdekében? Azt a 2249 korona 22 fillért, amit gyülekezeteink tavaly erre a célra áldoztak? Vagy van talán oly lelkes emberünk, ki elragadó ékesszólásával széles körökben igaz érdeklődést tudna kelteni a misszióügy iránt? Hogy az első nem nyujt biztosítékot, arról szó sem eshetik, ha csak ironizálni nem akarunk, pláne ha tudjuk, hogy — gyalázatra legyen mondva — hogyan hozzák egyes helyeken össze a missziói adományokat. S oly személyiség után is hiába nézünk, aki működésével garantiát nyujthatna a siker érdekében. S épen

egyházunk vezéreinel látnám az ügyet legkevésbé biztosítva, mivel nálók sokszor az egyház természete és lényege iránti helyes érzék is hiányzik.

»De azt mondhatnád, hogy a főfaktort, a hit erejét, mely reményteljesen fog a munkához, figyelmen kívül hagytam. Nem, csakhogy én a missziót is toronyépítéshez hasonlítom, melynél először a költségvetést kell megcsinálni s csak akkor foghatunk az építéshez, ha nem akarunk a munka felében megállni s az emberek gúnytárgyává lenni. (Luk. 14, 28—30.) Elégedjünk meg azért egyelőre azzal, hogy a missziói érdeklődés bár lassan, de mégis egyre terjed közöttünk s adjunk Istennek hálát ezen kis kezdetért. S ha mindnyájan gondos hűséggel ápoljuk a kis csemetét, ugy az Isten áldásával nagyra nőhet. De ne akarjuk Isten utait emberi gondolatainkkal és terveinkkel előírni és meghatározni«.

Közöltem ezen sorokat, nemcsak azért, hogy olvasóim az ellenvéleménnyel is megismerkedjenek, hanem azért is, mivel szépen mutatják, mily behatóan foglalkozik s mélyen gondolkozik írójuk a misszióügyről, mely Isten országának legfontosabb és legszentebb ügye. Azonban a helyzet tisztázása végett rögtön hozzájok csatolom megjegyzéseimet s azt hiszem, hogy ha a tervezett magyarhoni ágost. h. evang. misszióegylet és mohamedán misszió ügyét minden oldalról megvilágítjuk, ugy nem lesz nehéz nézetünkben *közös megegyezésre* jutnunk.

Beyer legfőbb ellenvetése abból áll, hogy a magyarhoni ágost. h. evang. misszióegylet s mohamedán misszió alapítását s megkezdését idő előttinek tartja, mivel nincsennek hozzá sem hívő gyülekezeteink sem alkalmas hívő embereink. S ha mégis belekezdénénk, ugy az ellenkeznék a lutheri egyház s lutheri missziópraxis józanságával. S tökéletesen igaz a volna, ha én tényleg oly merész tervekkel álltam volna elő, mint aminöket Harmsz és Zinzendorf megvalósítottak.

Csakhogy én, épen a lutheri józanság által vezetettve, a lehető legkisebb követelést támasztottam. Nem egyes emberek példája után indulok, legyen bár az általak elért siker még oly nagy, hanem mint maga a Lipcsei misszió is nem egy ember kiváló tevékenysége folytán, de ugy állt elő, hogy 1836 augusztus 17-én Drezdában 22 hitvalláshű lutheri egyháztagnak a kegyes gróf *Einsiedel* Detlevvel az élén misszió egyletté szövetkezett, ép ugy óhajtanám én is, hogy hazai egyházunkban egyelőre azon kevesek, kik a misszióügyet igazán szívünkön viseljük s azért hívő buzgalommal működünk vagy működni akarunk, álljunk össze misszióegyletté. Lehet, hogy egyelőre talán szintén csak huszonketten

volnánk, de ha ezek mindegyike a maga vidékén és körében, az egyházunkban fenálló és kiforrt misszióelvek alapján, egységesen és céltudatosan működnek Isten segítségével a misszió érdekében, úgy az idővel kovász gyanánt az összes lelkészeket s egyháztagokat áthathatná, úgy hogy egykor hazánk összes ágost. h. evang. lakosai hatalmas misszióegyletté tömörülve, igazi misszió-egyházat képeznének. Tehát én is a mellett vagyok, hogy igenis, kezdjük kicsinyben, csak kezdjük meg *igazán*, tömörüljünk, szervezkedjünk, mert míg ezt nem tesszük, nem haladunk előre. Püspökeink köriratai s pásztorlevelei tényleg nem keltenek s nem fejlesztenek missziói életet, mert idővel megszokottá válnak; de eddigi jó hatásuk elvitázhatatlan s püspökeink közreműködését, kik közül egyesek már eddig is nagy buzgóságot fejtettek ki a misszió érdekében, nem szeretném nélkülözni a tervezett egyesületben.

S amint ilyen értelemben, az egylet alapításának lehetőségében és szükségességében egyetérthetnénk, épen úgy megegyezhetnénk talán a mohamedán misszió eszméjében is. Ezen eszme felvetésénél is kizárólag a Lipcsei misszió, mint egyházunk egyetemes jellegű missziójának, eddigi története volt reám irányadó. A Lipcsei misszió mindig Isten újmutatására fogott új misszió-mezőket megműveléséhez. Ezen misszióhoz csatlakoztunk, — bizonyára nem Isten akarata ellen — mi magyarországi lutheránusok is. Hazánk évszázadokon át a török pusztítása alatt szenvedett; nem keresztény kötelességünk-e, hogy neki azt a sok kegyetlenséget, melyet rajtunk a múltban elkövetett, a legfőbb jó, a keresztény vallás nyújtásával fizessük vissza? S mivel a történelem tanúsága szerint, az Evangélium terjedését hazánkban, bár tudatlanul elősegítette, — mért ne nyujtanók neki most ezt az Evangéliumot? Abból, hogy Bosznia és Hercegovina 600,000 mohamedánussal hazánkhoz csatoltatott, indokolható, ha mint keresztény ország, a kereszténységet igyekszünk ott terjeszteni, amint indokolt, sőt kötelességszerű volna az is, ha tekintettel a hazánkban lakó nagyszámú zsidóságra, zsidómissziót nyitnánk közöttük. Végül pedig mivel egyházunk a Lipcsei lutheránus misszióhoz csatlakozott s tervezett misszióegyletünk, legalább egyelőre, mint annak magyarországi fiókegylete működnek, a lutheránus egyháznak pedig mindeddig még nincsen mohamedán missziója, közelfekvő a gondolat, hogy mint a Lipcsei misszió fiókegylete, annak védszárnyai alatt Bosznia-Hercegovinában mi kezdjük meg a lutheránus »mohamedán missziót«. Hiszen bizonyos, hogy a mohamedánusok is azon »minden népek«-hez tartoznak, melyekkel szemben az Ur az Evangélium hirdetését kötelességünké tette s hogy ennél fogva az ágost h.

evang. egyház a mohamedánusok között is köteles misszionálni. Én tehát tervemet logikusnak és józannak tartom s szent meggyőződésemmel, hogy amint mi nyugatról kaptuk a kereszténységet és a lutheri igaz reformációt ép úgy kötelességünk azt kelet felé tovább terjeszteni.

Csak azért látja Beyer tervemet rajongónak, mivel bizonyára azt hiszi, hogy én Isten tudja mily nagyban akarnám a bosznia-hercegovinai mohamedán missziót megkezdeni. Pedig dehogy! Az nem volna sem lehetséges, sem észszerű. Elég lenne, ha egyelőre csak *egy* hittel, tudománnyal és lemondással ékeskedő hittérítő menne oda, ki szép csendben kedveltetné meg az Evangéliumot egyelőre azon körökkel, a melyekkel érintkezik s amellet esetleg az ott szétszórt, bevándorolt hitsorsokat is építené. Idővel aztán, ha Isten akarja, fejlődnek ez a misszió, az első hittérítőt követné egy második, lehetne iskolát majd pedig kórházat nyitni, hol önmagán tapasztalva a keresztény szeretet melegét, egy-egy sziv talán viszontszeretetre gyulladna a minden szeretet forrása, a Szentháromság egy igaz Isten iránt. S erre egyelőre elég volna a nálunk befolyó évi összeg, melyet a Lipcsei misszió esetleg szívesen kiegeszítene.

Biztos vagyok benne, hogy ha bármily kis misszió-egyletté tömörülve, ily határozott munkatér megmíveléséhez fognánk, az e célra befolyó áldozat is évről-évre elmélnék, mivel ezáltal az ügy mind ismertebbé válnék azon szétszórt szentek között, kik a misszióért *eddig is* leginkább és legállandóbban imádkoztak és áldoztak. Mert igaz, hogy nincsennek missziógyülekezeteink, — Hermannsburg sem volt az, csak Harmsz tette azzá — s az is meglehet, hogy egyes helyeken csakugyan hit nélkül és szégyenteljes módon hozzák össze a missziói adományokat, de tapasztalásból tudom, hogy például azon áldozatok, a melyek a »*Külmisszió*« és a »*Friedensbote*« perselyébe folynak, többnyire hívő lelkek fillérei, kiknek mellékelt sorai már nem egyszer új reményt keltettek bennem Isten országa jövőjére nézve, ha számos szomorú tapasztalat után, melyet sokszor olyanoknál tettem, kik egyházunkban jelenleg még vezérszerepet játszanak, közel voltam az elcsüggedéshez. S a tervezett együletet s missziót is első sorban és fokozott mértékben épen azok pártolnák imáik s hitből folyó szeretetadományaikkal, kikről azt hisszük, hogy a »szentek egyességét« képezik. Ilyen pedig csak minden gyülekezetben lesz egy kettő.

Egyetlen ellenvetést lehetne a bosznia-hercegovinai mohamedán misszió terve ellen felhozni s ezt *Schmidt* K. J. kollega tette utolsó együtt-létünk alkalmával, tehát az, kire mi »egyházunk (ifjabb) hitvalláshű tagjai« mint mesterünkre hallgatunk. S a mohamedán misszió eszméje

nézete szerint is jogosult és természetes, csak az a kérdés, hogy *ad-e hozzá engedélyt a boszniai kormány?* Mert ez gondosan kerül mindent, ami az egyes felekezetek s különösen a mohamedánusok féltékenységét felkölthetné s ha a hatalmas róm. kath. egyház térítési praxisa felett szemet is húny, nem bizonyos, vajjon megengedi-e azt a gyenge evangélikus egyháznak? Ez mindenestre oly megjegyzés, mely gondolkodóba ejt, de tudva, hogy mily csendben s minden kihívó momentum gondos kerülésével tervezzük az egészet, bizonyára ez sem volna legyőzhetetlen akadály.

Megjegyzem, hogy indítványom, a Lipcsei misszió kollégiumánál, melynek tudvalevőleg dr. Luthardt az elnöke, élénk visszhangra talált s egyik legközelebbi közgyűlés tanácskozási tárgyai közé felvétellett.

Őszintén örülök, hogy Beyer barátom alkalmat adott, tervem részletesebb indokolásához. Talán sikerült őt és másokat is meggyőzőnm arról, hogy az nem túlhajtott, sőt a jelzett határok között nagyon is könnyen megvalósítható. S ha ezt belátjuk, lépünk valahára az aktív missziói működés terére. Egyesüljünk, kik ugyis egyet akarunk s tüzzük ki legközelebbi teendőnkül a magyarhoni ágost. h. evang. misszióegylet, mint a Lipcsei misszió fiókegyletének megalapítását s azzal karöltve a tervezett mohamedán misszió megnyitását.

Ágfalva

Scholtz Ödön.

Hogyan fogta fel s teljesítette Luther a keresztény missziói köteleességet?

Irta: Dr. Plitt.

(Vége.)

Míg azonban Luther az Evangélium hirdetésének helyes módját megújította, azalatt egyben tiltakozott azon hamis mód ellen, a mely szerint Isten országát a pápaság alatt terjesztették s a mely módot a korabeli pápák melegen ajánlották.

Egyszer a *törökök ellen* viselt háború ellen nyilatkozott, amiért eilenségei azzal vádolták, hogy elárulja az egyházat s ellensége a birodalomnak. Azért mikor 1529-ben a törökveszély nőtt, felhasználta az alkalmat s a legnagyobb szabadelvűséggel elmondta róla nézetét. A törököket azon korban Krisztus és az Ő országa ellenségeinek s a pogányság vagyis az ördög alatt álló sötétség birodalma előharcosának tekintették, a keresztény világ ellen. Ennek tartotta Luther is, csak-

hogy ő egészen más következtetést vont le belőle, mint a pápa s hozzátartozói.

Magát a török elleni háborút Luther sem akarta feladni, csak azt kívánta, hogy mások és más szellemben viseljék mint eddig. Nézete szerint ezen háborút a *világi felsőségnek* kellett volna viselni, amelynek Isten kötelességeve tette országa védelmét. Isten nevében így kellene hozzájuk szólni: „Kedves urak, császárok és fejedelmek, ha császárok és fejedelmek akartok lenni, úgy cselekedjetek mint császárok és fejedelmek, vagy pedig a török tanit majd rá Isten haragja által. Németországot és a császárságot Isten adta nektek és bizta reátok, hogy védjétek, kormányozzátok, tanácsosal és tettel segítségére legyetek, mert különben elvesztitek lelketek üdvösségét s kiestek Isten kegyelméből és irgalmából“. A császár kötelessége s csak az ő jelvénye alatt szabad a török ellen harcolni. Csakhogy persze, akkor a császárnak másképp kell állását megítélni s a keresztényeknek is más szemmel kell a császári jelvényre nézniök. S nem is hamis hite s élete, hanem rablása és gyilkolása miatt kell a török ellen harcolni. A császár kardjának semmi köze a hithez s csak a testi, világi dolgokba avatkozhatik. „Azért meg kell szüntetni azon ingerlést, mely szerint a császárt és fejedelmet eddig azzal vették rá a török elleni háborúra, hogy mint a *kereszténység feje* s mint a hit és egyház védője köteles a török hitét kiirtani s ezen ingerlésöket s kívánságukat a török gyűlöletére s erkölcstelenségére építették. Pedig ez nincs rendjén, mert a császár nem feje a kereszténységnek, s azért nem is védője az Evangéliumnak s a hitnek. Az egyháznak s a hitnek más védője van, mint a császár és a királyok; mert ezek rendszerint az egyház és a hit legnagyobb ellenségei, amint a 2-ik zsoltár mondja s az egyház mindenfelé panaszolja. Ezen ingerlés és kívánsággal csak elrontjuk a dolgot és magunkra haragítjuk Istent, mivel az ő dicsőségébe és dolgaiba avatkozunk s azt emberekre ruházzuk, ami pedig bálványozás és istenkáromlás. Mert ha a császárnak tényleg kötelessége volna a hitetlenek s a kereszténység ellenségeinek kiirtása, akkor a pápán, püspökökön és papokon kellene kezdenie s talán minket s önmagát sem kimélné meg; mert elég istentelenséget találhat birodalmában, úgy hogy emiatt nem szükséges a törökkel hadakozni. Köztünk is elég török, zsidó, pogány s hitetlen van, kik hamis tanok hirdetésével vagy botrányos és gyalázatos életökkel szégyent hoznak a kereszténységre. Azért csak higgye a török azt amit akar s éljen tetszése szerint, amint a pápa s más hamis keresztények is tetszésök szerink élnek“. De még a császárnál is kevésbé illeti ezen hadviselés a pápát „mert ő, ki keresztény, sőt a legfőbb és legjobb keresztény predikátor akar lenni, nem vezethet egyházi vagy keresztény hadsereget, mivel az egyház nem hadakozhat s nem küzdhet fegyverrel: mert nincs nekünk tusa-kodásunk a vér és test ellen, hanem a lelki gonoszságok (az ördögnek álnokságai) ellen, melyek a magasságban vagynak (Eféz. 6).

Azért az egyház más fegyverrel és háborúval van elfoglalva s nem is avatkozhatik a császár s a fejedelmek hadviselésébe, annál kevésbé, mivel az Irás szerint az Isten iránti engedetlenség szerencsétlenséggel jár. Ezért volt oly szerencsétlen kimenetele az eddigi török hadjáratnak is, melyet mint keresztények Krisztus nevében viseltünk, úgy hogy Rhoduszt, csaknem egész Magyarországot s Németország nagy részét elvesztettük“.

Azt is megengedte, hogy az egyház is küzdjön a török ellen, mivel Mohammed Krisztus Urunknak s országának legnagyobb ellen-sége. „A török az ördög szolgája, aki nemcsak országokat és népeket pusztit ki fegyverrel, hanem a JÉzus Krisztusban való keresztény hitet is ki szeretné irtani. Mert bár egyesek dicsérik azon kormányzási elvét, hogy alatta mindenki azt hiheti amit akar, ezen dicséret még sem illeti meg, mivel világi ügyekben semmi szabadságot sem ad. Így nem engedi meg, hogy a keresztények uralma alatt összejöveleteket tartsanak, Krisztust nyilvánosan vallják, vagy Mohammed ellen prédikálnak és tanítsanak. Már pedig miféle vallásszabadság az, ha a Krisztust nem szabad prédikálni s vallani? holott idvességünk hitünk vallásától függ, amint Pál mondja a római levél X. fejezetében: hogy „szájjal teszünk vallást az idvességre“ s Máté X. fejezetében maga JÉzus is szigorúan meghagyta, hogy Evangéliumát nyíltan valljuk és tanítsuk. Azért, ha a hitet titkolni kell ama zabolátlan, vad nép között s a török szigorú, kegyetlen uralkodása alatt, hogyan tartható az (a hit) fenn, mikor megtartása a leggondosabb s legbuzgóbb ápolás mellett is sok munkával és nehézséggel jár? Innen van s nem is lehet máskép, minthogy azon keresztények, kik török fogságba esnek vagy török fenhatóság alá jutnak, többnyire elvesznek s törökökké lesznek, úgy hogy csak ritkán marad egy hű a kereszténységhez; mivel nélkülözik a lelket tápláló élő kenyeret s a törökök szabad, érzeki életmódja elcsábítja őket“.

Tehát a keresztény tömeg is küzdhet a török ellen; de amellett gondolja meg, hogy a török az ördög szolgája és Isten ostora. A keresztény ember mindenek előtt alázza meg magát Isten előtt, bánja meg bűneit, győzze le önmagában az ördögöt s vegye ki Isten kezéből az ostort, hogy a törököt az ördög segítsége s Isten keze nélkül, egyedül saját erejére támaszkodva találja. Aztán imádkozni kell a török ellen bizodalmas, hívő szívvvel, úgy amint a keresztények imájokkal s Isten igéjével a pápát is bátran megtámadták s érezhetően találták. A lelkészek szólítsák fel rá gyülekezeteiket. „De hogy a nép a templomban tartott nyilvános imádságok által komoly áhitatra ingereltessék, nagyon szeretném, ha a lelkészeknek is tetszenék, hogy ünnepnapokon a reggeli, déli vagy esti prédikációk után a karok, mint szokás felváltva énekeljék a 79-ik zsoltárt: „Isten, bójöttek a pogányok a Te örökségedbe“ stb. Aztán egy jóhangú fiu lépjen a karból a szószék elé s énekelje egyedül az antiphont: *Domine non secundum*; utána egy másik

fiu a másik részt: *Domine, ne memineris* s végül az egész kar énekelje térdre hullva: *adjuva nos Deus*, úgy amint ezt böjtben a pápaság alatt szokták énekelni, mivel ez igen épületes s a szavak épen a törökre ille- nek, ha szívünkkel reá irányítjuk. Végül a laikusok, ha akarják, még elénekelhetik az „Erhalt uns HErr bei Deinem Wort, Verleihe uns Frieden“ (Tarts meg Isten, Igednél, adj békességet) kezdetű éneket s németül imádkozhatják a Miatyánkot“.

Igy tanította meg Luther a keresztényeket, hogy mimódon s minő fegy- verekkel hadakozzanak az Úr dicsőségeért. De fel lehetne vetni a kérdést: Mért nem ment tovább s mért nem szólította fel a keresztényeket, hogy hirdessék a törököknek az Evangéliumot s igyekezzenek őket megnyerni, hogy Isten országának ellenségeiből annak tagjaivá legye- nek? Mért nem tett úgy, mint pld. Kronbergi Hartmut lovag, ki 1523-ban figyelmeztette a pápát, hogy adja fel az egyházi államot, vonja be a lelkészek világi birtokát s szereljen fel vele egy a török ellen szervezett általános hadjáratot, végül pedig hozzátette: „Hogy ha a törököt felvilágosítanak, úgy remélni lehetne, hogy a török szí- vesen áttérne az igaz hitre, amiből aztán Isten azon kegyelme követ- keznék, hogy az egész földkerekség összes lakossága az egy igaz hit- hez csatlakoznék, ha a hitetlenek hallanák, hogy hitünk Krisztuson mint egyedüli alapon nyugszik, kiről az egész Szentírás bizonyosságot tesz, s az igaz felebaráti szereteten épül fel, nem pedig Rómán, a pápaságon avagy saját hasznunkon“. — Ezen kérdésre nem nehéz felelni. *Luther mit sem remélt a törökök közötti ígéhirdetéstől, mivel a törökben csakugy mint a pápában a végítélet előhírnökeit látta.* •Az Irás két kegyetlen zsarnokról jövendöl, akik az utolsó ítélet előtt megrontják és elpusz- titják a kereszténységet. Az *egyik* lelkileg, csellel s az igaz keresztény hitttel és az Evangéliummal ellenkező hamis istentisztelettel és tannal, mert Dániel azt írja a 12-ik fejezetben, hogy az összes istenek s min- den istentisztelet felé emelkedik, amiért II. Thess., 2 szerint Szent Pál is az Antikrisztusnak nevezi. Ez a pápa az ő pápaságával. A másik fegyverrel, testileg és külsőleg, nagy kegyetlenül, amit Dániel a 7-ik fejezetben jövendölt s a kit *Yézus* Máté 24-ik fejezetében ama „szomorúságnak“ nevez, aminő még nem volt a földön. Ez a török. Mivel a világ vége közel van, azért az ördög a kereszténységet még egy- szer hevesen megtámadja s az utolsó csapást adja nekünk, mielőtt mennybe szállunk. Azért a ki jelenleg keresztény akar lenni, az ragasz- kodjék szívében Krisztushoz és ne higgye, hogy ezentúl békés és jó napjai lesznek; ama megjövendölt szomorúság itt van, de vele együtt megérkezett a Krisztus eljövételéből származó vigasz s megváltásunk sincs már messze, hanem gyorsan bekövetkezik. Azért hidd el, hogy a török bizonyosan az ördög utolsó és legnagyobb haragja Krisztus ellen, hogy a hordó fenekét teljesen kirugja s a Krisztus országa el- leni dühét teljesen kitombolja; de egyuttal Isten legnagyobb bü- netése azok ellen, kik a földön Krisztust és az ő igéjét hálátlanul és

istelenül megvetik és üldözik s kétségen kívül a pokol és az örök kárhozát előhírnöke. Mert Dániel mondja, hogy a török után rögtön az utolsó ítélet és a pokol következik».

Luther nem remélte Isten két legnagyobb ellenségének a töröknek és a pápának megtérését. Azért csak az imádság fegyverével akart ellenök küzdeni, hogy maga Isten szabadítsa meg tőlük szorongatott gyülekezetét. Azért így énekelt:

Erhalt uns Herr bei Deinem Wort
Und steur' des Papsts und Türken Mord,
Die Jesum Christum Deinen Sohn
Wollen stürzen von seinem Thron.

A pápának s törököknek
Vess gátat, mert reánk törnek
És vak dühvel ostromolják
Egyszülött szent Fiad trónját.*)

Sőt azt gondolta, hogy az ellenség diadalútja végéhez ért, nem a keresztények hatalma miatt, hanem azért, mivel azon határt, melyet az Irás szerint Isten szabott neki már elérte. S ebből következtette, hogy a világ vége közeledik.

Luther tehát nem hanyagolta el az Ur missziói parancsát, hanem szóval és tettel előmozdította azt; csakhogy az egyház akkori helyzetéből magyarázta ki, hogy hol és hogyan teljesítse ezen kötelességet. Láttá, hogy az egyházban nem tudták, mit tartalmazzon a missziói ígéhirdetés s hogy elfelejtették vagy nem akarták tudni, hogyan terjesztendő Isten országa. Azért itt is előállt reá nézve a reformálás kötelessége. Tiltakozott a missziói tevékenység elvilágiasodása ellen, mely szerint fegyverrel vélték a keresztény név ellenségeit legyőzni s kimutatta, hogy mi hirdetendő a keresztény egyház részéről az összes népek között. Ezt hirdette maga is, ahol hivatása megkívánta, hangsúlyozta, hogy az Evangéliumnak az egész világot át kell hatnia s nem fogadta el azon állítást, hogy jogosan bárhol is határt lehetne neki szabni.

Mikor 1532 ben arról volt szó, hogy azon feltétellel, hogy az evangélikusok egyelőre megtüressenek, országos béke köttessék, a wittenbergi theologusok ezen közös nyilatkozatot tettek: „Az előbbi tárgyalásokból azt következtethetjük, hogy ellenfeleink azon lesznek, hogy más urasságokba ne küldjünk prédikátorokat s ne segítsük elő az evang. tan terjedését. Ez istentelen követelés, mert Pál szerint az Evangéliumot nem szabad megkötni. A legelőkelőbb istentiszteletek egyike, ha a keresztény tant és annak igaz hirdetését, ahol csak lehet, előmozdítjuk, különösen, ha az erőszak nélkül, pusztán prédikálással és prédikátorok kiküldésével történik. E felett nem lehet vitatkozni; miért is a tervezett cikkelyt el nem fogadjuk“. — Ha valamely felsőség elzárja országát az Evangélium ellen, azt nem lehet megakadályozni s e miatt nem szabad fegyvert ragadni. De ezen elzárkozás jogosságát keresztények soha sem engedhetik meg és ismerhetik el. A magok részéről mindég követeljük, hogy az Evangélium szabadon járhassa be a világot s a mennyire tőlük függ, legyenek rajta, hogy ez meg is történjék.

*) Nagy Lajos szentantalfai lelkész fordítása.

Ki mondhatná tehát, hogy Luther és társai nem teljesítették az egyház missziói kötelességét? Megtettek mindent, amit korukban tehettek s tenniök kellett, a mennyiben az ezen a téren tapasztalt eltévelyedést büntetni és megszüntetni igyezték s megvetették egy új bibliai evangélikus missziói munkásság alapját.

Fordította: — Az.

Misszióképek Tamulországból. *)

(Végo.)

Ha a *szudrakaszt* legalsó rangfokozatánál kezdjük az ismertetést, úgy először a *mosók* (tamul nyelven *wannán*) kasztjára akadunk. A mosónak szomorú helyzete van, mivel az egész falu ruhaneműjét neki kell tisztára mosnia s azért neje s néhány csacsi társaságában napról-napra végig megy a falun s hegymagasságu szennyes ruhacsomagokat visz hátán a folyóhoz vagy tóhoz tisztogatás végett. Ott aztán a szappanpor féle anyaggal behintett ruhát először kifőzi, aztán a folyó vagy tó partján kiöblögeti s végül addig sulykozza egy nagy kövön, míg egészen tiszta lesz, de rendszeren ki is lyukad. Ezen kaszthoz kevesen tartoznak s tagjainak semmi érzékök sincs magasabb dolgok iránt.

Már magasabb fokon áll az *ampadten* vagy *borbély* kaszt. Borbélynak egy faluban sem szabad hiányozni, mivel a tanulok egy a fejtetőn lévő kontytól eltekintve egész fejüket beretváltatják s általán sokat adnak rá, hogy arcuk mindég simára legyen beretválva. A magasabb szúdrakasztok a mosót és a borbélyt foglalkozásuk miatt tisztátalannak tartják.

Ezután a *kammál*-kaszt (*öt iparág*) következik, melynek tagjai néhány pamutszálból álló zsineget viselnek, ami különben csak a bramánoknak van megengedve. Ez onnan van, mivel a kammálok egyuttal *templomszolgák* is. Öt csoportra oszlanak, ugymint az ácsok, kőfaragók, aranyművesek, rézöntők és rézművesek csoportjára s legtöbb erejüket ma a bálványozás s a pogány templomok diszitésére fordítják. Közöttük sok okos és a pogányok szent irataiban jártas embert lehet találni, csakhogy ama közmondás is reájok vonatkozik: „Kówil púnei swámikku and suma?“ vagyis „A templommacska nem fél a bálványtól“. Hiszen magok készítik a bálványokat s épen azért nem is tisztelik azokat valami nagyon.

Ha a *kuzawen* (fazekas) és *ideijen* (juhász) kasztokat, melyek a tanulmondák és adomákban gyakran a „bolond“ szerepét játsszák. átugorjuk,

*) Az első közleményt lásd az V. évfolyam I. számában.

úgy a *nezawukár* vagy takácskaszthoz jutunk, mely igen el van terjedve és ismét több alcsoportra oszlik. Ezek közül néhány, mint például a *pattunuhlkar* (selyemszövő) kaszt szintén viselheti a szent zsinórt. Miközben a selymet vagy gyapotot tépik, érdekes beszélgetéseket folytatnak s szövetők fonalával az ind fantázia és bölcsészet szövetét is fonják. Jaj annak a hittérítőnek, ki alapos ismeret és nyelvtudás nélkül vitakozásba bocsátkozik velök. Mert ha egyszer rávetik gondolatfonalaikból szőtt hálójukat, alig tud belőle kiszabadulni.

Egészen más emberek a *kallok* vagy *marawok* kik (mint a következő kaszt is) egykor hadi szolgálatban álltak s azért benszülött fejlődemeiktől (rádssa) nagy birtokokat kaptak jutalmul. Nevök elég borzasztó, mert „tolvajt és rablót” jelent. Most azonban földmiveléssel foglalkoznak, de régi természetük azért megmaradt s csak alkalom kell rá, hogy újból kitörjön. Vakmerőség, kitartás, valamint testi bajok és fáradságok elviselésében felülmulják legtöbb honfitársaikat. A régi katonatermesztet gyakran fellángol bennök s ilyenkor véres verekedések támadnak egy-egy falu különböző pártjai, vagy a szomszédos falvak lakosai között.

Leginkább a tritsinopolii kerület falvaiban laknak a *szérweikarok*, (kisebb csapatok vezérei). Ezek erős, izmos alakok és fáradhatlan munkások. A szokásaikhoz s meggyőződésökhöz való szívós ragaszkodás, az egymás közötti erős összetartás, egyenesség és nyíltság jellemzik ezen kasztot, mi előnyösen különbözteti meg őket a többi kasztoktól.

Még inkább áll ez a *wöllál* vagy *földmivelő* kasztról, mely ugyszólván Délindia nemességét képezi. A wöllálok az ind népfaj legnemesebb képviselői. Bár arcvonásuk nem oly finom metszésű s jellegzetes, mint a bramánoké, mégis legjobban hasonlítanak hozzájuk. A wöllált jól tagolt testalakja, dús fekete hajzata, élénk arcszíne, magas homloka, nagy fekete szemei, finom metszetű szája, gyöngyfehér fogsora, tiszta ruházata, ruganyos járása és finom modora, igen megnyerővé teszik. De előnyeivel tudatával is bír s azért féltékenyen ragaszkodik előjogaihoz és címeihez. S ha évszázados rossz befolyások következtében nem volna oly nagy mester az alakoskodásban, viszállyal szításban és hazudozásban, úgy a pogányság legnemesebb képviselői közé tartoznék.

Végül még egy szudrakasztot említünk meg. Ez a *wánich* vagy tsetti kaszt, a *kereskedők* kasztja. Ezek jelenleg a legbefolyásosabbak s legvagyonosabbak a nép között, bár kasztjuk koránt sem áll a rangfokozat oly magas fokán, mint a wölláloké. Az egész kereskedelem az ő kezökben van s ép oly jól tudnak spekulálni és számolni, mint a mi zsidóink. Egyes vidékeken az egész földbirtok náluk van elzalogosítva. A bramánok gazdagságuk miatt nagyon kedvelik őket és sok ajándékot és számos gazdag alapítványt is nyernek tőlük. S a wánichok manapság csaknem az egyedüliek, kik a nagy pogány templomokat

(pagoda) fentartják, csinositják s néha új bálványtemplomokat is építenek.

Ezeken kívül még számos más kaszt is van, de túlsok idő és türelem kellene hozzá, ha mind fel akarnók sorolni és jellemezni. Térjünk azért most át Tamulország lelkeszi rendének a *bramánoknak* ismeretetésére. Ezen büszke „földi istenek“, amint magokat nevezni szeretik, csak megvetéssel tekintenek le a többi kasztokra s a legfélétekenyebben őrzik előjogaikat. Azon igényöket, hogy a többiek tiszteljék őket, ezen mondásra állapítják: „A világ felett az istenek uralkodnak, az istenek felett a mantrák (titkos imaformulák) uralkodnak, a mantrák a bramánok hatalmában vannak: tehát a bramánok a nép istenei“.

Hogy a bramánok egészen idegen népfajt képviselnek a tamulok között, az az első pillanatra szembetűnik. Annyira különböznek az alsó kasztoktól, mint az európaiak a zsidóktól. S bár már évszázadok óta India forró napja alatt laknak, bőrük hagymasárga, világos színe feltűnően elüt az indiai őslakosság sötét színétől s arcképződésük nagyon megközelíti az európaiakét.

Tekintsünk meg egy *templom bramánt* közelebbről. Feje egy a fej hátsó részén levő kis hajfonattól s arca egy gyakran kicsi bajusztól eltekintve, simára van beretvélva. Testének felső része meztelen, úgy hogy méltóságának jelvényét, a néhány szál pamutból összefont u. n. bramánzsinegét tisztán lehet rajta látni. Csipője körül rendszerint egy 3—4 meter hosszú fehér vásznat visel, melyet ájtatossági gyakorlata közben minden reggel maga szokott kimosni.

A bramán már korán reggel megkezdi személyének megszentelését, amennyiben egy tó vagy folyó partjához megy mosakodni. A fürdésnél keletfelé fordul s a titokzatos, mindenható *gájatri* imát imádkozza, a melytől az Istenek is reszketnek s mely a bűn minden szennyétől megtisztít. De először előkészül az imádkozáshoz oly módon, hogy lélekzetét, ameddig csak bírja, visszafojtja; aztán körülnéz, nincsen e valahol egy szudra közelében, nehogy a szent szavak annak bűnös füleihez érjenek, végül lassan és csendesesen belefog ezen titokzatos szanszkrit szavakba: „*Tat szavitur varenjam bhargo dévaszja, dimáhi dijo jo na pradsógajat*“. Ezen szavak jelentéséről többnyire maga sem tud egyebet, minthogy egy a napistenhez intézett imádságot képeznek. Erre aztán a leggondosabb pedantériával hozzáfog testének tisztításához, minek lefolyása szent irataiban részletesen elő van írva. Így pl. fogai tisztogatása végett egy fárói egy bizonyos meghatározott ágat vág le s azzal úgy tisztogatja fogait, hogy valahogy nyállal be ne piszkolja szent kezét; aztán megfürdik a tóban, vagy ami még jobb a folyóban s közben gondolatait Wisnu és Bráma istenekre irányítja; végül pedig a nap felé fordul s háromszor felé köp, hogy a napvilágot győzelemre segítse a rossz szellemek felett, melyek útjában fel akarják tartóztatni. Ha mindez megtörtént, akkor tisztára mosott ruháját csipője köré fonja s Wisnu bálvány jelét homlokára festi. Erre vizet iszik a

Wisnu bramán.

folyóból s miközben az összes istenek neveit elmondja, ismét háromszor vizet köp maga körül, majd laposan összeteszi tenyereit s körbe forogva a nyolc világtáj isteneihez imádkozik. Ekkor aztán ez a földi „szentség“ hüvelyk ujjával egy kereszthez hasonló jellel megszenteli fejét, hasát és vállait, sőt testének minden tagját egészen az egyes ujjakig. Utoljára pedig vizet merít egy sárgaréz kancsóba, letép néhány virágot s „egészen tisztán és szentül“ visszatér lakásába, ahol aztán a „purána“-ból (régí vallási iratok) olvas és uj áldozatot hoz.

Ily szigorúan veszik ezen emberek a külső tisztaságot, de szívök bűnnel s gyalázzattal telt csúnya mocsár. Hazugság és alakoskodásban, cselszövények gyártásában, ellenségeskedésben, bujaságban s a test fék-

telen zabolátlanságában a bramánok s különösen a templompapok, az összes kasztokat messze felülmújják. Akad ugyan a bramánok között is egy-egy nemeslelkű férfiú, ki a tudományosság, külső vallásosság vagy az államszolgálat terén kitünteti magát, de ezen kivételek csak megerősítik a fenti általános szabályt.

A *kasztokon kívül álló* törzsek legfőbb képviselői a *páriák*. Bár a páriák a kasztokon kívül állanak, a kasztrendszer mégis köztök is lábrakapott, úgy hogy most több egymástól szigorúan elkülönített csoportra oszlanak, milyenek a *szakkilik* (bőrmunkások és suszterek), a *wediárok* (sírások és pecérek), a *tótik* kik mindenféle piszkot eltakarítanak és mások.

Ha vannak Indiában emberek, kik igaz részvétünket megérdemlik, úgy ezek a páriák. Eredetileg ép oly tehetséges és szép népfajt képeztek mint a szudrák, de az évszázados elnyomatás, megvetés és inség következtében a legmélyebb testi és lelki szegénységbe sülyedtek s a legborzasztóbb az, hogy ezen helyzetből az indiai viszonyok között nem szabadúlhatnak. Csak egy mentség van részökre s ez a *kereszténység*.

Az indiai falvak többnyire három részből állnak a melyekben a bramánok, szudrák s ahol vannak, a mohammedánusok elkülönítve laknak. A bramán részbe páriának nem szabad belépni, hanem nagy körben meg kell kerülnie e szent helyet, hogy el ne tisztátalanítsa. A községhez tartozó páriák kunyhói a község közelében vannak ugyan, de *földesuraik* birtokaitól környezve, gondosan el vannak különítve a tulajdonképeni falutól. A földesurak pedig minden pillanatban elűzhetik a páriákat azon helyről ahol megtelepedtek.

Az ilyen páriafalut *tsérinek* nevezik. Nyomorúlt agyag viskói többnyire egy dombon állnak s kokoszlevelekkel vagy szalmával vannak fedve; amellett rendszeren távol fekszenek az országuttól s míg a tulajdonképeni tamulfalvakat mango és pálmaligetek árnyékolják, addig a páriák kunyhói árnyék nélkül állnak a nap hevében.

A páriáknál *ruházatról* — mint a IV. évf. 2—3. számának 27. lapján közölt kép mutatja, = alig lehet szólni. A gyermekek csaknem meztelenül futkoznak; az asszonyok egy vállukról-térdőig lefüggő vászondarabbal öltözködnek, de testök felső része, különösen aratás idején, többnyire egészen meztelen; a férfiak csak egy rövid kötényt viselnek.

A falvakban lakó páriák leginkább napszámosok, kik a bramánok és szudrák földjét művelik. A férfiak szántanak, vetnek és aratnak, az asszonyok ültetnek, gyomlálnak és nyesnek, a gyermekek pedig a marhát őrzik. Aratás után nincs keresetök s mivel az aratásért terményekben s azzal is nagyon fukaran fizetik őket, nem csoda, ha a munkánélküli idő a legtöbb páriára a nélkülözés ideje.

Mennyivel jobb sorsuk van a mi munkásainknak, mert ha nálunk valamely napszámos elveszíti szokott munkáját, máshol nézhet dolog után, Ez azonban Indiában ki van zárva, mivel ott a kaszt írja elő,

hogy ki mit dolgozhat. Azért éhes gyomruk gyakran arra kényszeríti a páriákat, hogy mint a mi cigányaink, döggel csillapítsák éhségüket, s mintegy előjogukat képezi, hogy minden elhullt állat az övék. Azért sokan annyira hozzá szoktak a dög élvezetéhez, hogy ha már keresztényekké lettek, akkor is csak szigorú fegyelemmel lehet őket róla leszoktatni. S ez okozza, hogy a felsőbb kasztok undorral tekintenek a páriákra.

Ujabb időben a páriák nagy fogékonyságot mutatnak a kereszténység iránt s a legtöbb pogány közülök keresztelkedik meg. Mert Indiában is igaznak bizonyúl Isten országának azon szabálya, hogy az elsők lesznek az utolsók s az utolsók lesznek az elsők. „Mert akik bolondoknak állittatnak e világon, azokat választotta Isten, hogy a bölcseket megszegyenitse: és a kik e világon erőtleneknek állittatnak, azokat választotta Isten, hogy az erőseket megszegyenitse. És akik nemtelenek e világon, és semminek állittatnak, azokat választotta Isten, és azokat a melyek nincsenek, hogy a melyek vagynak azokat eltörölje. Hogy ne dicsekedjék ő előtte egy test is“. (I. Kor. 1, 27—29).

A keresztény misszió már sokat tett a páriák emelésére. Ma már sok olyan ember van köztök, kitől a szudrák is tanulhatnak. S olyan vidékeken, hol a páriák tömegesen veszik fel a keresztiséget, anyagi jólétben is egyre gyarapodnak.

A tanulok, mint hajdan az athéneiek, nagyon szeretik a bálványokat s azért nehéz volna azon kérdésre, hogy mi jelenleg a *tanulok vallása*, rövid és határozott feleletet adni. Lelkiösmérete a tamult is arra tanítja, hogy csak *egy Isten* van, kinek nincs sem kezdete, sem vége s ki minden dolgok végoka. De azon Isten, kiről bölcseik beszélnek s kit ők *Bráma* néven neveznek nem a Szentírás *személyes Istene*, ki bár a világban és a világ által hat, de attól mégis végtelenül különbözik, hanem egy a világgal összeolvadt lény, mert állításuk szerint *isten és a világ egy*. Isten tehát szerintök a világlélek, a világ pedig a láthatóvá lett istenség.

Ezen alaptant azonban ellepte egy a végtelenségbe fejlődött istenségtan dudvája, ugy hogy isteneik száma 33 millióra tehető. Csakhogy ez a sok indiai isten alapjában véve az egy istenség játéka, ki egyes imádóinak más-más alakban jelentkezik. Azért az indiai pogányok reménye nem azon üdvösség, melyet az égben az istenekkel való örök közösségben élvezhetnének, hanem a legfőbb boldogságot abban remélik, hogy a *lélekvándorlás* körfutása s a testi születések ezáltal előidézett örökös változása után, a legfőbb bölcsesség elnyerése által végre visszatérnek az istenségbe s egyesülnek vele, mint a vízcsöp az ócéánnal.

De a köznép ezen elrejtett istenről (Bráma) nem akar tudni, hanem a sok istenséghez tartja magát, mivel ez jobban megfelel hajlamainak és vágyainak.

A tamul istenek között *Bráma*, *Wisnu* és *Sziwa* játszik a főszerepet miért az ördög háromságának is nevezhetnök őket. Brámának s nejének *Szaraszwatinak*, ki a művészetek istennője, nincsenek Indiában templomaik, azért a hinduk Sziva és Wisnu után, a *sziwaiták* és *wisnuiták* két nagy felekezetére oszlanak.

Sziwa.

Bráma.

Wisnu.

Sziwaról azt mondják, hogy két felesége van: *Párwati* és *Ganga*. Azonkívül két fia van: *Ganéza*, a tudomány istene, kinek csúf képe elefántfejjel és nagy potrohkal a szabadban és templomokban mindenütt látható, és *Szubramannien*, a hadisten, kit 6 fejjel és 12 karral ábrázolnak.

Wisnununak is két neje van: *Laksmi* a szépség és szerencse istennője és *Bhumi Dewi* az anyaföld, kit azonban nem imádnak. Fiait *Káma*, *Kuza* és *Lavanak* hívják. Wisnuról azt tanítják a régi vallási iratok, hogy a világrend fentartása végett s azért, hogy az embereket az óriásoktól s más bajoktól megszabadítsa, különböző alakban már kilencszer jelent meg a földön s hogy a mostani időszak végén, melyet a hinduk „*kalijugának*“ neveznek, még egyszer meg fog jelenni és pedig egy *fehér ló* alakjában.

Ezen főisteneken kívül azonban még minden falunak külön istenei vannak, kiknek számát sem tudni s *ördögökben* is hisznek, kik közül *Eijenar* képét a IV. évf. 2—3. számának 23. lapján bemutattuk. Eijenár állítólag szintén Sziwa fia s az ind Belzebub, az ördögök fejedelme.

A tanulok vallásos gyakorlatai a bálványtemplomokban folynak le s a bálványünnepeken csúcsonak ki, azért most ezekre fordítjuk figyelmünket.

Kisebb bálványtemplomok óriási számmal vannak mindenfelé az országban, ezek mellett azonban itt-ott hatalmas *templomóriások* tesznek bizonyosságot azon nagy vallásos lelkesedésről, mely a tamul népet a régmúlt századokban áthatotta. Ezek némelyike, mint péld. a Sziwa

pagóda Tandsaurban, melyet képből is bemutattam (IV. évf. 2—3. sz. 15. l.), vagy a Szrirangam-pagóda 21 tornyával, oly nagy terjedelmű, hogy *templomvárosnak* is nevezhetnők. A pagódák tornyai kívülről ki vannak rakva gránitkőből, téglából vagy mészből készült alakokkal, melyek azon isten történetére vonatkoznak, akinek tiszteletére a templomot építették. S ezen tornyokon látható, mennyire szeretik a tanulók a tarka színeket, mivel mindegyik alak más-más színre van festve s a torony a szivárvány minden színében fénylik.

A tanul templomokban élénk élet uralkodik. A bálványoknak szolgáló brámánok, a kegyes hívők, kik áldozatokat hozva a bálványok előtt porba hullnak, az eladók és pénzváltók, mint hajdan Jeruzsálemben fel s alá hullámoznak a templom csarnokaiban. Közben egy-egy zenekar által kísért processzió érkezik, avagy egy hajcsár a templom elefántját hajtja végig az udvaron, mely orrmányával összeszedi a feléje nyújtott alamizsnát, néha pedig kegyes pogányoktól ajándékozott kövér fehér tehének is legelnek a templom udvarán.

A *szentélybe*, hol a bálvány van elhelyezve európai be nem léphet. Idegenek egy bizonyos helyen túl nem mehetnek s azért csak ritkán láthatják a szentélyben felállított bálványt. Csak ha drága ruhákba s gyöngyökbe öltöztetve körül hordozzák az utcákon lehet őket futólag látni, de voltaképen akkor sem látni mást, mint egy aranytól és drágakövektől ragyogó tömeget.

Egyes templomok kiváló szentséggel bírnak s azért bizonyos napokon ezernyi ezer pogány zarándokol hozzájuk, nemcsak a közeli falvakból, hanem gyakran a tanulország határain messze túlfekvő vidékekről is. S mivel mindegyik templomnak más története s szent jelentősége van, azért az ünnepek úgy idejüket mint tartalmukat tekintve igen változatosak. Az ilyen bálványünnep mindig nagy lármával jár. Dobolnak, muzsikálnak, lövöldöznek, sűrű embertömeg hullámzik hangosan lármázva fel s alá az utcákon, s a zsvaj akkor éri el tetőpontját, mikor a bálványszekeret a templom külső fala körül vagy egyes kijelölt utcákon végig huzzák.

Ezen ünnepeken a pogányok *fanatizmusza* tetőpontra hág. Ilyenkor látni, hogy a pogányság mennyire rásüti a bálványimádók arcára sajátosságának bélyegét. Nemcsak a bálványjeleket festik ezen ünnepek alkalmával különös gonddal homlokuk, mellök és karjaikra, hanem tekintetök is olyan fanatikussá lesz, hogy a hittérítőt önkéntelenül bizonyos félelemérzet szállja meg közelökben. A különben türelmes és flegmatikus tanulók oly izgatottak lesznek, mintha minden megfontolást s egész önuralmukat elvesztették volna.

Az ünnepeket különben többnyire éjjel tartják, mikor ezer meg ezer gyertyafény világítja meg a templomot s egész éjjel muzsikálnak a bálványoknak, úgy, hogy a szerencsétlen halandó, ki a templom közelében lakik, egy pillanatra sem zárhatja be alvásra szeméit. Ilyenkor fáklyafény és bengáli világítás mellett tartják a bálványokkal a

körjáratokat. A bálvány előtt és után, sűrű kört képezve, bramánok mennek, egyhangú szanszkrit dalokat énekelve. Utánok pedig zászlóvivők, templomszolgák, szent ökrök s az egymást taszigáló, üvöltő néptömeg kíséri a felcicomázott bálványt. Az utcákon a nép két oldalt sorfalat képez s mikor a bigott pogányok messziről észreveszik a kocsin vagy rudakon hordott bálványt, karjaikat égfelé emelik s péld. Sziwa isten látásakor, hangosan kiáltják „*nama szivája*“, „imádunk téged ó Sziwa!“ s aztán hasra borúlnak, a mivel legnagyobb tiszteletüket akarják kifejezni a bálvány iránt.

Az ilyen napokon a szent folyóban vagy tóban való *mosakodás* igen érdemszerző s azért a mindkétnemű zárándokok nagy buzgósággal fürödnek. A tömeg fej-fej mellett áll a vízben, majd alámerül s aztán vizet köpköd a bálványok tiszteletére akár a nap süt, akár pedig az eső szakad.

A templomokhoz vezető utakat ellepik a koldusok és „szent“ bűnbánók, mely utóbbiak a sanyargatás jeleit viselik testökön. Az egyiknek nehéz, éles kötelek lógnak le csipőjéről, a másiknak vasrostély van nyakára kovácsolva; évek óta nem mosakodtak, nem fésülködtek, ruhájok csak foszlány, de annál nagyobb farizeusi önhittség olvasható le elvadult arcukról.

Az indiai népvallás ezen ismertetéséből, mely sokban hasonlít a római katolikus egyház babonás szokásaihoz, látható, hogy mily mélyen sülyedt ezen nép, melyet pedig Isten oly kiváló tulajdonokkal ruházott fel. Egészen az ördög hatalmába került s amint vallása hazugság és csalás, úgy élete is hazudozás, bűn és gyalázatból áll. Igaz, hogy a tamul nép még ezen tévutakon is *vallásos nép*, csak hogy vallása nem vezet üdvösségre, hanem kárhozatba. S azért mély szánalommal tölt el, ha halljuk, hogy egyik legnagyobb költőjük így írja le ezen a cél utáni hiábavaló törekvést: „Millió, millió, millió, millió ember, Elveszett, elveszett, elveszett, elveszett; Fut, fut, fut, fut a közeli fény után, Keresi, keresi, keresi, keresi, — *de nem leli meg igazán!*“

Tamulország a lutheránus egyház első hittérítési területe, hol a lutheránus egyház mellett számos más protestáns misszióegylet is működik, úgy hogy az ottani misszió már régen túl van az első kísérletezésen. Trankebárból kiindulva utat tört magának az Evanéglium mindenfelé, s ma már alig van az országnak olyan helye, hol JÉzus nevét még nem hallották volna. S ezen missziói munka szép gyümölcsöket terem, mivel a megkeresztelt evangélikus tanulok száma 1900 végén már 160,000 volt, kik közül 20,809 a Lipcsei misszióhoz tartozik. De még jobban mutatja a misszió eredményét a *belső gyarapodás*. A misszióegyletek számos gyülekezettel bírnak, melyek már többé kevésbé önállóak s benszülött lelkészek gondozása alatt állanak s egy pillantás az V. évf. 1. számának 30. lapján hozott képre, mely a kudeluri ev. luth. missziótemplomot ábrázolja, amint tamul hittestvéreink az istentisztelethez sietnek, meggyőz róla, mily előnyösen különböznek a tamul

keresztények már ruházatukban is pogány honfitársaiktól. Mivel a kereszténység az emberek műveltségét is emeli, azért egyre több tanul vágyakozik a kereszténység után, s jellemző a tanulok gondolkozására egy öreg hindu következő mondása: „Két dolgot biztosan tudok, csak a harmadikban nem vagyok még egészen bizonyos. Bizonyos, hogy én nem leszek keresztény. Ép oly bizonyos, hogy *unokám* keresztény lesz. Csak azt nem tudom még biztosan, hogy *fiam* mit fog tenni“.

Ezen szép eredmény a misszió sokoldalu, lelkiösméretes működésének köszönhető. Így a keresztény *tanügy* nagy virágzásnak örvend Tamulországban. A missziói szemináriumokban már nagy sereg ben-szülött segéd nyert kiképzést: tanítók, katecheták, lelkészek, kiknek hű munkássága folytán a misszióhálót mind jobban ki lehet terjeszteni. A *nők* és *leányok* érdekében kifejtett munka is szép reményekre jogosít, mely téren számos európai tanítónő versenyez egymással. Végül a *tamul-keresztény irodalom* is a misszió eredménye s máris szép gyümölcsöket terem. A tamul lutheránus misszió legértékesebb gyöngye az *énekeskönyv*, mely legszebb énekeinket tartalmazza és pedig oly hű és szép fordításban, hogy Luther klasszikus zsoltárfordításával egy sorba helyezhető. A legtöbb éneket *Fabricius* († 1791) a nagynevű hallei misszionárius fordította s tőle származik a kiünő tamul bibliafordítás is, mely még mindég használatban van. De a legfontosabb misszióeszköz mégis az *igehirdetés* marad, melyre az Ur ezen szavai köteleznek minden hittérítőt: „Eredj el az utakra és ösvényekre és kényszeríts bémenni mindeneket, hogy teljék bé az én házam“ (Luk 14,23).

Ha már most pogányok áttérési szándékkal jelentkeznek a hittérítőnél, úgy az mindenek előtt beható vizsgának veti őket alá, hogy megtudja kilétöket, lakhelyöket, eddigi életviszonyukat s különösen azt, hogy milyen indokból akarnak keresztényekké lenni. Ha a vizsga kedvező eredménnyel jár, akkor a jelentkezők felvétetnek a katechuménusok sorába s ezzel arra kötelezik magokat, hogy a keresztelést megelőző tanításon szorgalmasan részt vesznek s a hittérítő lelkipásztori gondozása alá helyezkednek. Ez legjobban úgy történik, ha egy ideig a misszióállomáson maradnak s naponként eljárnak az iskolába. Mivel Indiában a kereszténységre való áttérés a kasztból való kizárást vonja maga után, azért az áttérők többnyire vagyontalanokká lesznek. Ehez járúl, hogy jelenleg a legtöbb katechuménus az ügyis szegény és elnyomott legsóbb osztályból, a páriák közül jelelentkezik s mivel ezek a tanítás ideje alatt munkába nem mehetnek, azért annak végeztéig rendszeren a katechuménusok részére épült házakban laknak. Innen mennek az előlirt órákban az iskolába s látogatják a reggeli és esti könyörgéseket, hogy kezdettől fogva rendezett keresztény életmódhoz szokjanak. Vasárnap pedig a templomba mennek, hol megtanulják, hogyan kell ott viselkedniök.

A tanítás befejeztekor végre bekövetkezik a *keresztelés napja*. A főistentisztelet liturgikus része után, hosszú fehér ruhákba öltözve, bensülött tanítójuk s az egyháztanács kíséretében a katechumenusok a keresztelőkő elé lépnek.

A keresztelést vizsga előzi meg, hogy a jelenlévő gyülekezet tudja, valjon a keresztelendők eléggé ismerik-e a kereszténység üdvigazságait. Erre aztán ellentmondanak az ördögnek, leteszik a keresztény hitvallást s kérik a keresztség szentségét, mire térdre hullnak s a hittérítő a Szentháromság nevében megkereszteli őket.

Az ilyen keresztelés mindég lélekemelő hatást gyakorol az összes résztvevőkre s az ellenség birodalmában tartott győzedelmi ünnephez hasonlítható. A kereszteltek pedig többnyire azt mondják, hogy ha a pogányok tudnák, hogy milyen áldás száll a keresztséggel az ember lelkébe, mindnyájan örömmel követnék őket.

A tamul lutheránus misszióegyház központját a *tamul zsinat* képezi, mely a bensülött lelkészekből, az egyházilag érett gyülekezetek küldötteiből s a hittérítők képviselőiből áll s a fontosabb egyházi ügyek megbeszélése végett minden harmadik évben ülésez. Az V. évf. 1. számának 20. lapján közölt kép, azon zsinat tagjait mutatja, mely 1894-ben Madrasz városában tartotta üléseit s melyen akkori körutja alkalmával a Lipcsei misszió érdemdús elnöke, Schwartz is részt vett. Részletesebb leírás helyett közlöm azon jelentést, melyet a körutjáról hazatért igazgató a tamul zsinatról az 1894-i közgyűlés elé terjesztett: „A missziónk által elért szép *eredmény* leginkább a tamul zsinatban tárul elénk, mely valóban olyan férfiak egyesülete, aminőt nem vártam volna. Ezen lelkészek és egyháztanácsosok gyülekezeteink virágát képezik és sokan közülök oly tiszta keresztény ismerettel, finom tapintattal s megfontolt itélettel bírnak, hogy a legkényesebb kérdéseket is élénk érdeklődéssel és értelmesen tárgyalják. Ha meggondoljuk, hogy mennyi fáradságba kerül s mennyi Istenáldás kell hozzá, míg a megmérgezett pogány társadalom közepette ilyen férfiakat nevelhetünk, úgy hálás csodálat fog el, látásuk alkalmával“ . . .

„S ha azon összbenyomást össze akarom foglalni, melyet ötvenéves missziói munkásságunk gyakorolt reám, úgy csak Isten iránti hálával ismételhetem, amit már a trankebari zsinaton mondtam, hogy hittérítőink a tapasztalt egyes hiányok és gyengeségek dacára, igazán szép eredményt értek el Isten dicsőségére és a lelkek üdvére, munkájok egészséges alapokon folyik s annak eredményeképen már fellelhetjük *egy lutheránus tamul népegyház csiréit!*“

—n.

*) Forrás: Alwin Gehring, Land und Volk der Tamulen. II. kiadás.

Egyről-másról.

Mennyit ér az Evangélium? Tamanggong Péter egyike a legbuzgóbb dajakk-keresztényeknek, kiket Alt hittérítő Pahandutban (Borneó) Krisztushoz térített. Igen messze lakik az állomástól, de az istentiszteletekre azért mégis szorgalmasan eljár. Így a múlt karácsonykor is a templomban volt. Templom után barátaival egyről-másról beszélgetett s beszélgetés közben valaki azt mondta, hogy egy szomszédos törzsfőnök 1000 forintot kért a missziónáriustól, mely összegért a keresztény hitre térne. „Ez ugyancsak keveset kért a *tuantól* (hittérítőtől) — szolt közbe Péter, — én annyit kaptam tőle, hogy ezer hajóra sem lehetne felrakni: mert megismertetett Isten kegyelmével s megmutatta az utat, mely az örök életre vezet!”

Különös házassági szokás. Mausz hittérítő egy különös házassági szokásról értesít, melyet a Német-Keletafrikában lakó vazaramo néptörzsnél figyelt meg a menyasszonyokon. Mielőtt ugyanis egy vazaramoleány *bibi-vé* vagyis feleségé lesz (férjhez megy), előbb három hónapig *kumbini* azaz menyasszony. S ez épen a feltűnő, mivel a menyasszony ezen 3 hónapon át nem távozhat a szülei házból és senkivel sem szabad szóba állnia. Ezzel igazi háziasságra akarják a menyasszonyokat szoktatni s arra, hogy megzabolázzák nyelvöket. Azon főnök, ki erre Mausz hittérítőt figyelmeztette, nagyon csodálkozott, hogy a vazungui (európai) leányok nem ismerik ezen jó szokást. . . .

Miért nem félnek a batakok a pokoltól? A szumatrai batakok között a rajnai misszióegylet működik nagy áldással s hittérítői már több ezer pogányt Krisztushoz vezettek. Egy ilyen új keresztény egyszer testvérét is meg akarta menteni s erősen sarkalta, hogy vegye fel a keresztiséget s többek között az örök életre s a pokolra is figyelmeztette, hol örök kárhozat vár a hitetlenekie. De a pogányt mindez nem hozta zavarba, hanem ezen szavakkal mentegette magát: „Ej mit, a fehér emberek nem sokat ülnek a tűznél s azért félnek a pokoltól; de mi batakok mindég a tűz körül ülünk s azért a pokoltól sem félünk“.

Fiu vagy leány? Dr. Wittenberg orvoshoz, kit a bázeli misszió alkalmazott Kayintsu kínai állomáson, egy anya egyszer egy gyermeket hozott, ki merevségi görcsökbe esett. „Fiu vagy leány-e a gyermek?“ Kérdezte az orvos. „Hogyan kérdezhetsz ilyet?“ — szolt az asszony, „hiszen ha leány volna, nem hoztuk volna hozzád.“ — A leánygyermekért ugyanis nem igen gyászolnak Kinában, ha el is pusztúlnak. Ez is a pogányság egyik átka.

A szeretet találékony. Egy angol missziói gyűlés alkalmával egy missziólap kiadója a következő történetkét beszélte el, mely mutatja, hogy milyen találékonytá tett a szeretet egy szegénysorsú misszióbarátot, ki a hittérítés ügyét anyagilag is elő akarta mozdítani. Az illető kisbériő volt s elhatározta, hogy mindazon tojásokat, melyeket tyukjai vasárnap raknak, a misszió javára értékesíti. A „nyolc tyuk társasága“ egy év alatt 136 vasárnapi tojást rakott, többet mint egy-egy hétköznapon, melyekért 23 K. 70 fillért kapott. Ezen összeget a következő sorokkal küldte be a misszió pénztárába: „Ha Isten akarja, ugy vasárnapi tojástársaságomat jövőre 16 tyukkal fogom folytatni.“ — Hasonló módon egy kegyes német paraszt is tekintélyes összeget áldozott a misszióra. Lelkésze elbeszélése szerint az egyik tehenétől nyert összes tej árát a misszióra szánta, ugy hogy néhány év alatt több mint 2400 koronát küldött be a missziói pénztárba.